

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Dispvtatio XII. De Substantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

substantias incorruptibiles, ut sunt caelestia corpora, Quod si verum esset Angelos & caelestia corpora non poni in his predicamentis, quandoquidem praedictae conditiones competat illis, sequitur alias condiciones requiri praeter dictas.

Angeli & caelestia corpora spectant ad praedicamenta.

Probatur conclusio, quia gratis requireretur aliqua alia conditio & gratissime arceretur à praedicamentis de facto datis tanta multitudo creaturarum, quanta est Angelorum & corporum caelestium.

Confirmatur, quia Philosophus diuisit ens reale finitum ut sic in haec decem praedicamenta: ergo vel diuisio non est adaequata aut bona, vel nullum tale ens datur, quod non spectet aliquo modo ad haec praedicamenta: sed certum est Angelos & caelestia corpora non spectare reduciue aut indirecte ad haec praedicamenta; ergo spectant ad illa directe.

Confirmatur secundo, quia nihil impedit quominus ab Angelis, corporibus caelestibus, & sublunaribus possit abstrahi aliqua ratio generica communis substantiae ut sic tam bene, quam potest ab omnibus corporibus sublunaribus abstrahi talis ratio, & hoc supposito, nihil impedit quominus substantia, quae est genus generalissimum praedicamenti substantiae, sit ratio illa communis: ergo dicendum est quod sub genere generalissimo praedicamenti substantiae comprehendantur Angeli & corpora caelestia, & consequenter quod spectent ad praedicamenta.

47. Obiicitur: nihil potest poni in praedicamento, nisi quod est genus generalissimum, vel quod contineatur sub tali genere: sed nec Angelus ut sic, nec corpus caeleste & incorruptibile ut sic, est aut summum genus praedicamenti vilius, aut contentum sub illo genere: ergo non possunt poni in praedicamento villo. Minor quoad primam partem est certa apud omnes; nemo enim dixit Angelum, aut corpus incorruptibile esse summum genus vilius praedicamenti; & ratio est, quia si vilius, maxime substantiae: sed non huius, quia sic substantiae corruptibiles non ponerentur in hoc praedicamento, quod est absurdum. Probat ergo minor quoad secundam partem, quia si continerentur sub genere summo, deberent constare genere: sed non constant, quia non constant materia, id quod certum est de Angelis; sed nihil potest constare genere, quod non constet materia, quia genus desumitur ex materia: ergo non constât genere.

Confirmatur, quia secundum Philosophum 10. Metaph. cap. ult. corruptibile & incorruptibile differunt genere: ergo substantiae spirituales & corporae caelestes, quae sunt incorruptibiles, non ponuntur in eodem praedicamento cum substantiis corporeis corruptibilibus; sed si poneretur in aliquo ex his praedicamentis, ponerentur in eodem praedicamento cum ipsis, nimirum in praedicamento substantiae: certum enim est, quod non ponantur in villo praedicamento ex nouem praedicamentis accidentium.

Confirmatur secundo, quia Angeli sunt actus puri: ergo non constant genere; quod semper est potentiale quid.

48. Respondeo, negando minorem pro secunda parte, & ad eius probationem dico, genus non desumi ex materia, quasi non possit abstrahi ratio generica ab iis, quae non constant materia; sed si debeat desumi ex materia, hoc verum tantum erit de genere abstracto à rebus materialibus, & illis solis communi. Sed nec de hoc etiam verum est, ut patet ex dictis supra, quasi ex sola entitate materiae desumeretur; sed vniuersaliter verum erit in sensu proportionali, ut sensus sit, quod genus habeat proportionem cum materia in ratione perfectibilis, sicut differentia habet cum forma in ratione perfectiui.

Ad confirmationem respondet Auerſa, Aristotelem intelligere per genus eo loci genus physicum, quod est materia ita ut sensus sit, quod substantia materialis corruptibilis & incorruptibilis differant in materia prima, id est habeant materias primas distinctae rationis. Et addit, Philosophum saepe vocare materiam primam genus. Verum haec responsio nequit seruire illis, qui dicunt materiam primam caelestem & sublunarem esse eiusdem rationis, quae est sententia communior Scotistarum, quibus propterea aliter respondendum est.

49. Itaque respondeo etiam pro illis, quod corrupti-

bilia & incorruptibilia differant genere non sic, quod non conueniant in aliquo genere communi etiam praedicamentali, sed quod omnia corruptibilia conueniant in aliquo genere sibi solis conueniente & similiter incorruptibilia, & quod corruptibilia differant illo genere ipsis solis communi ab incorruptibilibus, & à contra incorruptibilia differant illo genere, quod ipsis solis est commune, à corruptibilibus.

Ad secundam confirmationem respondeo distinguendo antecedens: sunt actus puri, metaphysice loquendo, id est non includentes aliquid potentiale metaphysicum, nec antecedens: actus puri physice, id est, non includentes materiam physicam, nec aliquid per se perfectibile perfectibilitate physica, hoc est aliquid per se perfectibile per aliquam formam realiter distinctam, concedo antecedens, & nego consequentiam.

50. Quaeritur pro complemento huius quaestionis, an Christus ponatur in praedicamento substantiae; *Respondeo*, si consideretur Christus, ut est suppositum humanum praedicamentum, abstractando ab inclusione Diuinitatis, sic ponitur in praedicamento substantiae non solum in specie humana, in qua comprehenditur natura humana Christi tam bene quam vlla alia natura, sed etiam quatenus est individuum humanum distinctum numero à quolibet alio individuo humano, quia nihil profus impedit, & ut sic est ens completum. Si vero consideretur ut includit Diuinitatem non ponitur in praedicamento; quia ut sic, non dicit naturam finitam, sed infinitam: nec in hoc est alia difficultas quam de nomine, quae quantum fieri potest, semper debet cui-tari.

Quomodo corruptibilia differant genere ab incorruptibilibus.

Quomodo Angeli sunt actus puri

An Christus ponatur directe in praedicamento.

DISPUTATIO XII.

DE SUBSTANTIA.

NON capitur in hac disputatione Substantia pro natura & essentia rei, quia sic accepta substantia; non spectat ad aliquid determinatum praedicamentum, cum nullum praedicamentum sit, in quo non ponatur natura & essentia rerum ad illud spectantium: sicut enim essentia hominis spectat ad hoc praedicamentum, ita essentia lineae spectat ad praedicamentum quantitatis, & essentia similitudinis ad praedicamentum similitudinis. Capitur ergo hic substantia pro ente, quod opponitur accidenti & habet diuersam essentiam ab essentia eius. Huiusmodi autem ens merito ponitur in primo praedicamento, quia omnia accidentia ad ipsum ordinantur, & propterea entis entia vocantur à Philosophis frequentissime. Quare cum de praedicamentis in particulari differere vellent Philosophi, prius de substantia quam de villo alio praedicamento agitur, & cap. 5. huius libri ait duas dari substantias, vnam primam, alteram secundam, atque primam substantiam esse, quae neque de subiecto dicitur, id est non praedicatur essentialiter de villo inferiori, neque in subiecto aliquo est, id est non inhaeret vlli subiecto. Deinde asserit substantias secundas esse genera, & species substantiales, quae scilicet praedicantur in quid de substantiis primis, iisque propterea inesse substantias secundas tanquam inferiora superioribus. Postea comparat substantiam primam ad secundam, atque illam, nempe primam, esse maxime proprie substantiam, quia maxime subsistit, quod non solum intelligendum est quantum ad substantiam accidentibus omnibus singularibus, quae nequeunt subiectari nisi in substantiis primis; sed etiam quantum ad substantiam praedicatis essentialibus, quia substantia prima ita subsistit substantiis secundis, ut nihil aliud ipsi similiter subsistat; nulla autem substantia secunda ita subsistat aliis substantiis secundis, quin aliqua substantia ipsi subsistat, nempe prima: & subiungit, species infimas magis esse substantias quam subalternas, quia magis accedunt ad substantias primas, quandoquidem paucioribus inferioribus subsistent quam superiores substantiae secundae. Denique assignat aliquas proprietates substantiae.

Quid prima substantia.

Quid secundae.

Q. QVÆS

QVÆSTIO I.

Quid est substantia.

Duplex ac-
ceptio
substantiæ
ut opponi-
tur acci-
denti.

2. **D**upliciter capi potest substantia, etiam ut signi-
ficat id, quod opponitur accidenti: primo pro
omni eo, quod est ineptum inherere, siue sit finitum siue
infinitum, siue completum siue incompletum: & sic Deus
est substantia, & materia prima & forma substantialis, &
omnes differentia & modi, ac proprietates spectantes ad
hoc prædicamentum: & substantia in hac acceptione bene
describitur esse quid ineptum inherere. Secundo accipi-
tur pro eo, quod est summum genus huius prædicamen-
ti, & competens formaliter illis solummodo, de quibus
istud summum genus prædicatur in quid, & in hoc sen-
su hic de substantia agendum est potissimum: ex dictis
autem de ea in hac acceptione, facile erit decidere, quid
dicendum sit de ea in priori illa acceptione.

CONCLUSIO I.

Quid sub-
stantia, quæ
est genus
sumum
prædica-
menti sub-
stantiæ.

3. *Substantia, quæ est genus generalissimum huius præ-
dicamenti, est ens reale, finitum, completum, per se ex-
istens, id est ineptum inherere alicui, tanquam subiecto, &
prædicabile formaliter, & in quid de omni substantia reali
singulari finita & completa.*

Hæc conclusio est communissima, & suppositis dictis
quæstione præcedenti non potest esse in controuersia. Di-
citur *ens reale finitum completum*, quia istæ sunt conditio-
nes requisitæ, ut aliquid ponatur directe in prædicamen-
to, quemadmodum genera generalissima in eo ponuntur.
Dicitur *per se existens*, seu ineptum inherere, ut distin-
guatur genus generalissimum huius prædicamenti à ge-
neribus generalissimis aliorum prædicamentorum, quorum
quodlibet est aptum natum inherere, & consequenter nõ
per se existens. Dicitur *& prædicabile formaliter & in quid
de omni substantia singulari reali finita & completa*, ut
distinguantur substantia, quæ est genus summum, ab aliis
substantiis completis inferioribus, quarum nulla est sic
prædicabilis. Et per hoc patet veritas conclusionis, quia
illa descriptio generis generalissimi huius prædicamenti
omni & soli competit, & declarat absque superfluitate,
vel defectu naturam generis generalissimi.

Possit quidem omitti illa ultima particula: *quod sit
prædicabile*, &c. quia licet omnis substantia inferior ut
sic sit ens completum finitum reale ineptum inherere,
tamen hoc non competit ipsi nisi quatenus includit ra-
tionem substantiæ ut sic, quæ est genus summum: unde
descriptio prædicta etiam dempta illa ultima particula,
non competet ipsis per se primò, quatenus sunt tales
substantiæ, seu quatenus dicunt differentias contrahentes
substantiam ut sic: sed quatenus includunt substantiam
ut sic, cui propterea ex modo & differentia contractiva
entis ut sic per se primò competit illa perfectas, qua di-
stinguitur ab accidente.

Addidi tamen maioris claritatis causa illam ultimam
particulam, ut possit quis scire quænam substantia com-
pleta sit genus generalissimum, cui per se primò compe-
tit illa descriptio: erit enim illa sola, quæ potest inesse
omnibus substantiis singularibus, & de illis prædicari in
quid prædicatione exercita.

Ex hac autem descriptione hoc modo explicata patet,
Deum non comprehendi sub hoc prædicamento, bene
tamen comprehendi Angelos, & cælestia corpora, de quo
particularius actum est quæstione præcedenti.

CONCLUSIO II.

Perfectas
substantia
est quid
positivum.

4. *Esse per se, seu perfectas, quæ est ratio formalis con-
stitutiva substantiæ, est quid positivum. Hæc est Doctoris 1.
dist. 3. & S. Thom. 1. contra gentes cap. 25. quos præter
suos sequuntur communiter moderni, & nominatim
Anerfa hic sect. 1. contra Soncinam 5. Mer. quæst. 14.*

Probat per primò ex Philosopho hic: si consisteret in ne-
gatio, maxime in negatione essendi in alio: sed hæc ne-
gatio à Philosopho enumeratur inter proprietates sub-
stantiæ, ergo non est ratio formalis constitutiva eius, quia
proprietates non potest esse talis ratio, sed potius eam sup-
ponit, sicut risibilitas non est ratio formalis hominis, sed
supponit eam, nempe rationalitatem.

Probat per secundò, quia accidens constituitur per ali-
quid positivum; ergo & substantia: absurdum enim vide-
tur, quod accidens habeat perfectius constitutum forme-
male quam substantia.

Probat per tertio, quia omnis negatio, quæ competit ali-
cui necessario & inseparabiliter, præterit si non sit nega-
tio, à qua formaliter habet res non esse aliud, debet præ-
supponere aliquod positivum: ergo negatio essendi in alio
competens substantiæ debet præsupponere aliquid, ratio-
ne cuius formaliter competit substantiæ, sed illud positivum
non potest esse ens ut sic, quia alias omne ens haberet
secum annexam talem negationem, & consequenter
accidens esset per se existens, quod est absurdum: ergo
debet esse aliqua alia formalitas positiva, sed illa alia po-
sitiva formalitas erit potius ratio constitutiva substantiæ,
tum quia prius competit ipsi, quam negatio, cum sit prin-
cipium negationis; tum quia per illam distinguitur pri-
mò ab omni accidente: ergo constitutum substantiæ
est quid positivum & non negativum. Vbi tamen aduer-
te, nos non negare quin substantia dicat huiusmodi ne-
gationem, sed quod illa negatio, quamvis necessario conse-
quatur substantiam, non sit ratio constitutiva eius, si-
cut nec negatio rationalitatis, quæ necessario consequitur
essentiam bruti, est ratio constitutiva bruti; nec negatio
brutalitaris, quæ necessario consequitur essentiam homi-
nis, est ratio formalis essentialiter constitutiva hominis.

Confirmatur hoc, quia omnis entitas positiva, cui repu-
gnat aliquid quod non repugnat alij entitati, debet esse
distincta rationis positive ab illa alia entitate: si enim es-
sent omnino similes, quod repugnaret uni, repugnaret al-
teri ex sua ratione formali: ergo cum repugnet substantiæ
esse in alio tanquam in subiecto inhesionis, saltem connat-
uraliter, quod sufficit ad propositum, idque nõ repugnet
accidendi, debet entitas illa, quæ est substantia, esse positive
distincta in ratione formali entis, in quo, ut suppono, uni-
pote cõueniunt: ergo in ratione aliqua alia positiva discõ-
uenient, & consequenter in substantia dabitur aliqua alia
formalitas positiva præter formalitatem entis: sed illa sine
dubio potius est dicenda constitutiva eius, quam vlla
negatio: ergo substantia non constituitur per negationem.

Confirmatur secundò: Datur in entitate illa, quæ est sub-
stantia, aliquid positivum, cui repugnat esse in alio, alias
non esset verum quod id repugnaret isti entitati: illud po-
sitivum non est formaliter formalitas entis, nec conceptus
obiectiuus aut formalis ipsius, ut patet: ergo aliqua alia
formalitas, vel illa ipsa formalitas entis sub alio conce-
ptu, quod sufficit nobis: sed hoc supposito illa alia for-
malitas debet dici per se constitutiva ipsius, potius quam
negatio: ergo.

Nec refert, quod non possimus explicare essentiam
substantiæ, nisi per huiusmodi negationem: multa enim
sunt, quæ non possumus explicare nisi per aliqua, quæ ta-
men non sunt de essentia eorum; sic relationem nequi-
mus explicare, nisi ponendo terminum in eius definitione;
nec materiam nisi ponendo formam in eius descri-
ptione; nec formam sine materia; nec potentiam sine ob-
iecto; nec causam sine effectui; nec genus sine specie. Per
quod patet ad primum fundamentum sententiæ opposi-
tæ, quod in hoc solo consistere posse videretur, quod sub-
stantia non possit explicari nisi per negationem aptitudi-
nis ad inherendum.

5. *Obiicit secundò pro illis: si substantia finita ut sic,
diceret aliquid positivum superadditum enti, tanquam ra-
tionem formalem constitutivam, illud deberet esse vel
reale, vel rationis; sed non rationis: absurdum enim
esset substantiam realem constitui essentialiter per ens
rationis; non etiam reale, quia illud positivum superad-
ditum deberet esse ens: ergo non esset superadditum
enti.*

Respondetur primò, hoc argumentum probare nimis,
nam æque probaret quod accidens ut sic, & quodcumque
genus summum aliorum prædicamentorum, constitue-
retur formaliter per negationem, quod non potest teneri
ab aduersariis, & falsum patebit ex dicendis. Deinde pro-
barer quod substantia materialis, quæ est species substantiæ

Solutio
primæ ob-
iectionis.

ut sic, constitueretur per aliquid negatiuum, & consequenter quod idem esset dicendum de omnibus aliis speciebus cōtēntis sub substantia materiali, quod est absurdissimum. Probat hoc, quia illud positium, quod diceret substantia materialis supra substantiam ut sic, deberet esse ens tā bene, quam illud positium, quod diceret substantia ut sic: ergo non posset superaddi enti, sicut nec illud positium quod esset constitutum substantiæ ut sic: & eodem modo discuti potest facile de cæteris generibus & speciebus huius prædicamenti.

Respondeo secundo, iuxta principia Scotistica, illud positium, quod est constitutum substantiæ, non esse ens formaliter loquendo, sicut nec vlla differentia metaphysica, aut modus intrinsecus constitutus alicuius naturæ cum aliquo gradu superiori, includit formaliter gradum superiorem.

Iuxta principia Thomistica respondendum esset, quod illud positium non sit superadditum proprie entis: sed est ipsum ens cum aliquo explicito conceptu, qui non includitur in conceptu entis ut sic. Totum hoc intelligitur melius ex dicendis in Metaphysica de vniuersatione entis & modo, quo contrahitur ad conceptus particulariores.

CONCLUSIO III.

6. *Perfeitas constitutiva substantiæ, ut sic, non consistit in ineptitudine formali positivæ, quæ esset respectus transcendentalis, aut in vilo alio tali respectu.* Hæc est conformis principiis Scotisticis.

Probatur primo, quia substantia est quid absolutum essentialiter: ergo nequit constitui essentialiter per respectum. *Secundo* quia omnis talis respectus præsupponit aliquid positium, ratione cuius competit substantiæ potius quam accidenti, & consequenter omnis talis respectus potius habebit rationem proprietatis, quam constitutivi essentialis, & illud aliud positium, ratione cuius ei competit, potius erit constitutum essentialiter substantiæ. Quo argumento usus sum ad probandum conclusionem præmissam.

Confirmatur, quia non videtur posse fieri vnum per se essentialiter ex formalitate absoluta, & formalitate relativa: sed substantia est quid vnum per se, ergo nequit constitui essentialiter ex absoluto & respectu.

7. *Obiicitur*, non potest substantiæ essentia explicari nisi per huiusmodi respectum aliquem: ergo constituitur per huiusmodi respectum.

Respondeo, ex dictis paulo ante negando consequentiam. Posset etiam fortassis negari antecedens, quia posset explicari per negationem aptitudinis, aut potentie ad inhaerendum, non recurrendo ad respectum aliquem positium.

Dices: Substantia dicit talem aliquem respectum positium, per quem posset explicari: ergo per illum debet explicari.

Respondeo primo, negando consequentiam, quia nulla est ratio, quare deberet per talem respectum explicari, si sine ipso posset explicari, quamvis etiam per ipsum posset explicari.

8. *Respondeo secundo*, fortassis non esse vllum respectum in substantia ut sic, per quem solum posset explicari bene.

Dices: Substantia ut sic, est positivè inepta ad inhaerendum, & per hanc ineptitudinem potest explicari eius natura: sed ista positiva ineptitudo est respectus transcendentalis formaliter: ergo potest explicari per respectum.

Confirmatur, quia habet substantia ut sic, aptitudinem ad sustentandum accidens: sed hæc aptitudo est respectus, potestque per eam explicari natura substantiæ: ergo potest natura eius explicari per respectum.

Respondeo, distinguendo maiorem pro prima parte: positivè inepta, quatenus habet positium aliquod, ad quod sequitur negatio aptitudinis ad inhaerendum; concedo maiorem; quatenus diceret aliquem respectum aptitudinalem positium, nego maiorem, & nego etiam minorem.

Ad confirmationem transeat maior, & minor pro prima parte; nego autem minorem pro secunda parte: nam per

nullam sustentationem accidentium potest explicari natura substantiæ, nisi per sustentationem ultimam, nam sustentatio non ultimata potest competere accidenti, sustentatio autem ultimata explicari non potest nisi innotuendo alium conceptum proprium substantiæ, qui conceptus solus sufficeret ad explicandam naturam substantiæ sine sustentatione, quod ex paulo positi dicendis clarius patebit.

Dices secundo: accidens habet respectum aptitudinalem & transcendentalem, per quem explicari potest eius natura, & quæ sit proprietas eius, ergo & substantia ut sic, alias proprietates substantiæ esset imperfectior proprietate accidentis, cum proprietas per quam explicari posset natura substantiæ, esset quid negatiuum, proprietates vero per quam explicari posset natura accidentis, esset quid positium.

Respondeo primo, probabiliter negando consequentiam, & probationem: nam negatio alicuius positiui dicitur imperfectior maiorem, quam diceret positium ad quod sequeretur illa negatio, esset perfectior proprietates quam ipsum positium quod diceret illam imperfectior: & vniuersaliter quocumque melius esset alicui rei non habere aliquod positium, quam habere illud, negatio istius positiui est melior proprietates ipsi, quam illud positium.

Respondeo secundo, etiam probabiliter posse negari antecedens: neque enim videtur necessarium quod accidens ut sic, dicat vllam ineptitudinem formalem præter differentiam suam formalem, quæ non est aptitudo formalis, quæ sit respectus ut postea dicitur. Sed hoc totum propono probabiliter tantum, & ut dem occasionem reflectendi, non tanquam quid necessarium ad conclusionem, ad quam perinde est, quod substantia habeat respectum aliquem sibi proprium, per quem posset explicari ipsius natura, aut quod non habeat talem respectum.

CONCLUSIO IV.

9. *Non bene explicatur substantia per respectum aptitudinalem, quem habet ad sustentanda accidentia.* Hæc est communis contra Boethium hic, qui explicat essentiam substantiæ per ordinem illum, quem habet ad sustentanda accidentia.

Probatur autem primo, quia si per impossibile daretur aliquod ens finitum, quod nequireret subsistere accidentibus & præterea non posset inhaerere, adhuc esset substantia prout substantia opponitur accidenti & esset ens per se existens: ergo non bene explicatur ratio substantiæ ut sic per ordinem illum substantiæ accidentibus. Probatur consequentia, quia si bene explicaretur sic, omnis conceptus substantiæ deberet habere illam rationem: sed non haberet in illo casu: ergo non bene sic explicatur.

Confirmatur, quia saluatur conceptus formalis substantiæ & entis per se existentis in Deo, in quo non reperitur illa aptitudo ad substantiam accidentibus: ergo non bene explicatur ratio substantiæ ut sic per talem ordinem.

Dices: non explicari rationem substantiæ ut sic per talem ordinem, sed substantiæ finitæ.

Contra, potest etiam dari conceptus substantiæ finitæ sine tali ordine, concipiendo scilicet ens ineptum inhaerere, non includens omnem perfectionem, ergo non bene explicatur etiam substantia finita per talem ordinem, si, ut non posset alio modo explicari; quod est intentum principale conclusionis.

10. *Probatur secundo conclusio* facilius, quia etiam accidentia habent aptitudinem ad sustentanda accidentia, quantitas enim sustentat qualitates materiales, & qualitates sustentant relationes, & vna relatio sustentat & subiectat alteram in nostra sententia: ergo non bene describitur substantia per ordinem ad sustentanda accidentia.

Dices: non explicari naturam eius per ordinem sustentandi quomodocumque, sed per ordinem sustentandi ultimata: scilicet ut id dicatur substantia, quod ita substantat accidentibus, aut sustentat illa sic, ut ipsummet non sustentetur ab vilo alio, cui inhaeret.

Contra: ergo non sufficit ponere in explicatione substantiæ sustentationem accidentium, nisi ponatur ulterius negatio

Alia negatio esse posset per se, si proprietates quam positium oportet positum.

Non bene explicatur substantia per respectum aptitudinalem, quem habet ad sustentanda accidentia.

An substantia possit per respectum explicari.

sustentationis ipsiusmet substantiæ ab vilo alio : sed per ipsammet negationem aut fundamentum eius sine sustentatione posset explicari natura eius, & ab ipsa vel fundamento eius haberet esse per se & distingui ab omni accidente : ergo melius per illam negationem aut fundamentum eius explicaretur natura eius, quam per sustentationem accidentium.

Confirmatur, quia prius competit ipsi esse per se, seu esse quid ineptum inhaerere ; & prius debet sic intelligi, quā competit ipsi esse subiectum vltimarum accidentium, aut posse vt tale intelligi : ergo essentialius est ipsi, & magis intimum, esse sic per se quam subiacere ; & consequenter melius explicatur natura eius per talem ineptitudinem, quam per illam aptitudinem ad sustentandum : quod est intentum principale huius conclusionis.

CONCLUSIO VLTIMA.

Vera explicatio
perfectis.

11. Optime explicatur perfectas constitutiva substantia esse illud, ad quod sequitur formaliter ineptitudo ad inhaerendum, sine illa ineptitudo sit quid posituum, siue sola negatio. *Pater*, quia reuera ad constitutum substantiæ sequitur illa ineptitudo, & ad nihil aliud sequitur ; & deinde non potest melius explicari illa perfectas quam sic : ergo sic bene explicatur.

Confirmatur, quia eo ipso quo concipimus aduenire enti aliquid posituum, ad quod sequitur, tanquam ad radicem formalem, talis ineptitudo, nō intelligendo aliquid aliud, intelligimus quod constitutum ex ente & tali posituum sit quid per se subsistens ; & eo ipso possumus distinguere ipsum ab omni accidente, & impossibile est concipere aliquid per modum substantiæ, nisi concipiatur sic : ergo sic bene explicatur perfectas constitutiva substantiæ.

Quæres, an ratio substantiæ, vt sic perfecte abstrahatur ab omnibus substantiis, sitque illis vniuoca, an analoga. *Respondeo*, eodem modo de hoc discurrendum quō discutitur de ratione entis, vt sic, in ordine ad omnia entia, quia eadem prorsus est ratio ; vnde resolutio remittenda est ad Metaphysicam, vbi examinabitur illa difficultas de ente ; & modo supponendum cum Scotistis, quod perfecte præscindat, & quod sit vniuoca omnibus illis, de quibus substantia vt sic, prædicatur in quid, quod etiam patet ex dictis supra de vniuocis & analogis.

QVÆSTIO II.

De diuisione substantiæ in Primam & Secundam.

Varie sententia.

12. Diuisionem hanc traditam existimant authores à Philosopho cap. 5. de substantia, dum alerit ex substantiis aliquas esse primas, aliquas secundas : & mirabile est quam varie de ea discurrant, & quam diuersas excogitauerint sententias, dum quidam dicunt esse diuisionem vniuoci in vniuocata ; quidam analogi in analogata ; quidam subiecti in varia accidentia ; quidam accidentis in subiecta ; quidam subiecti in proprietates ; quidam substantiæ primo intentionaliter sumptæ in proprietates reales, quidam eiusdem in proprietates rationis ; quidam substantiæ secundò intentionaliter sumptæ in plures intentiones secundas ; quidam omnibus his modis defendi posse diuisionem ; & quidam denique negant esse diuisionem vilo modo. Quas omnes sententias longum esset in re nullius fere momenti sigillatim cum suis fundamentis proponere & examinare : consultius videbatur, quid in rei veritate dicendum sit statuere.

Suppono autem, per substantiam primam intelligi substantiam singularem, quia illa sola est, quæ neque de subiecto dicitur, hoc est non prædicatur formaliter de aliquo inferiori, neque in subiecto est, id est, non potest inhaerere alicui subiecto : Per substantiam verò secundam intelligi substantiam vniuersalem, quia illa sola est, quæ non inest quidem subiecto, quandoquidem nequeat inhaerere alicui : sed dicitur de aliquo subiecto, quia prædicatur formaliter & in quid de aliquo inferiori, sicut homo prædicatur de Petro, & animal de homine. Potest autem per substantiam singularem intelligi substantia singularis secundò intentionaliter, & logice, prout est scilicet proxime prædicabilis de vno solo ; vel primò intentionaliter & meta-

physice, prout est substantia non communicabilis pluribus cum multiplicatione : & similiter potest accipi secunda substantia, vel secundò intentionaliter & logice, prout est proxime prædicabilis de pluribus cum multiplicatione ; vel primò intentionaliter, & metaphysice, prout est aliquid communicabile pluribus cum diuisione, seu multiplicatione : & hæc diuisio, si sit diuisio, potest æque esse bona, quocumque ex his modis capiantur membra diuidentia.

CONCLUSIO.

13. Probabilius est hanc non esse diuisionem veram aut propriam vilo modo, sed potius enumerationem plurium formalitatum, quibus competunt diuersæ proprietates & accidentia ; aut enumerationem plurium proprietatum aut plurium accidentium competentium rei secundum diuersas formalitates. Hæc est, Ammonii in prædicamentis, Hurladi, & aliorum.

Diuisio
substantiæ
in primam
& secundam
non
est vera &
propria.

Probatur prima pars primò, quia ipsemet Philosophus non proponit illam tanquam diuisionem : neque enim proponit vllum diuisum, quod in illa membra, tanquam diuidentia ipsum, partiretur : quod tamen debuisset facere, si proponeret eam per modum diuisionis.

Confirmatur, quia ex vna parte difficillimum est ostendere quomodo possit habere rationem bonæ diuisionis, & hinc tam varios modos dicendi excogitauerunt authores ; ex alia vero parte nulla est necessitas asserendi quod sit diuisio, & sic euaditur illa difficultas, nec incurritur alia æquiualens : ergo dicendum est quod non sit diuisio.

Confirmatur secundò, quia si quis diceret, quod daretur homo vniuersalis, & homo singularis, non deberet dici diuidere aliquid in illa duo membra : sed plane eadem est ratio in proposito ; perinde enim se habet homo vniuersalis & particularis ad diuisionem, ac substantia prima & secunda ; & quemadmodum nequit homo vlla ratione bene diuidi in hominem vniuersalem & singularem, ita nequit à paritate rationis vilo modo recte diuidi in substantiam primam, & secundam : ergo non sic bene diuiditur, & consequenter, quando dicit Philosophus quod datur substantia prima & secunda, non debet dici diuidere substantiam in illa, aut proponere vllam diuisionem substantiæ.

14. *Probatur secundò*, eadem prima pars discurrendo per omnes species bonæ diuisionis, & ostendendo quod hæc nequeat esse vlla ex illis, aut sub vlla ex illis contineri ; & consequenter quod nō possit esse bona diuisio. Itaque, omnis bona diuisio est, aut totius actualis in partes vel essentielles, ex quibus componitur essentialiter, vt si homo diuideretur in corpus & animam rationalem ; vel integrales, ex quibus componitur integraliter, vt si homo diuideretur in manus, pedes, caput, &c. aut est totius potentialis in partes subiectiuas, vt animal diuiditur in hominem & brutum ; aut est diuisio accidentis in subiecta, qualis est hæc, alborum aliud est homo, aliud lac ; aut accidentis in accidentia, qualis est hæc, alborum aliud fluidum, vt lac, aliud molle, vt butyrum ; aut subiecti in accidentia, qualis est illa : hominum alius doctus, alius indoctus ; sed nihil diuiditur in substantiam primam & secundam vlla ex his diuisionibus : ergo, quādo dicitur dari primam & secundam substantiam non proponitur vlla diuisio bona. Probatur minor : nihil diuiditur in illa tanquā totum actuale, quia substantia cōpleta prima (de qua loquimur, quia illa sola est, quæ ponitur directe in prædicamento substantiæ ex omnibus substantiis primis) non est pars essentialis aut integralis vllius rei, quæ posset, tanquā totum actuale integrale, aut essentialiter, in illa & in aliis partes diuidi. Neque tanquam totum potenziale, quia omne totum potenziale substantiale est substantia secunda : ergo non potest diuidi in substantiam secundam. Nec tanquam accedens in varia subiecta ; nam non significatur hic, quod aliquod vnum accedens conueniat substantiæ primæ & secundæ, aut vna proprietas, sed potius significatur quod diuersa accidentia & proprietates competant illis, vt cōmunicabilitas & vniuersalitas substantiæ secundæ ;

da, incommunicabilitas & singularitas substantiæ primæ. Nec tanquam accidens in accidentia, propter eandem rationem, quia non proponitur hic aliquid accidens vnum in specie coniungi in diuersis subiectis cum diuersis accidentibus, ut patet. Nec tanquam subiectum in accidentia, neque enim hic proponitur aliquid vnum subiectum, quod afficeretur proprietatibus, & accidentibus diuersis, quæ reperiuntur in substantia prima & secunda.

15. *Dices*, substantiam ut sic abstrahentem à singularitate & vniuersalitate, quæ adueniunt ipsi per operationem intellectus, esse subiectum commune illis accidentibus vniuersalitatis & singularitatis, siue illa sint entia rationis, siue denominationes extrinsecæ, & eandem substantiam, ut afficitur vniuersalitate, esse substantiam secundam, esse vero substantiam primam, ut afficitur singularitate, & consequenter dari aliquod commune subiectum, quod diuidatur in hæc membra tanquam in accidentia siue realia siue rationis, quod perinde est quantum ad impugnationem discursus præmissi & conclusionis.

Quod si intelligatur per secundam substantiam substantia communicabilis metaphysice, & per substantiam primam substantia incommunicabilis metaphysice, ita ut communicabilitas & incommunicabilitas non sit quid accidentaliter adueniens ipsis, sed potius proprietates reales identificatae ipsis realiter; tum substantia ut sic abstracta ab aliis proprietatibus erit subiectum commune illis proprietatibus, & sic hæc diuisio erit subiecti realis in proprietates, sicut diuideretur animal in risibile & hinnibile.

Rursus posset hæc res sic explicari, quod diuideretur hic substantia prædicamentalis, ut sic, in substantiam prædicamentalem communem & singularem, & sic diuisum esset totum potentiale, & quidem genericum, nam substantia prædicamentalis, ut sic videtur abstrahi posse à substantia prædicamentali vniuersali & particulari, tanquam genus à speciebus.

16. *Respondeo ad primum & secundum ex his tribus modis*, quod quamuis posset considerari ratio substantiæ, non considerata ipsa ut singularis est, aut ut vniuersalis, sed secundum prædicata sua essentialia, quatenus scilicet est ens per se subsistens, seu ineptum inherere, & licet etiam singularitas & vniuersalitas adueniret isti enti, tanquam accidentia, ut dicitur in primo modo, aut tanquam proprietates, ut dicitur in secundo modo; tamen non bene diuideretur substantia ut sic in substantiam vniuersalem & particularem diuisione subiecti in accidentia, aut in proprietates: quia quotiescumque diuiditur subiectum aliquid in accidentia & proprietates, ipsum subiectum debet multiplicari in diuisis: neque enim bene diuideretur Petrus ex eo, quod haberet diuersa accidentia ut albedinem, verbi gratia, & dulcedinem, in dulce & album: & licet posset dici, quod Petrus esset dulcis & albus, & quod existente Petro existeret aliqua substantia alba, & aliqua dulcis, non tamen bene diuideretur substantia in albam & dulcem, quando non darentur plures substantiæ, quarum vna esset alba & altera dulcis, quod videtur mihi non posse negari. Sed non multiplicatur substantia illa abstracta à singularitate & vniuersalitate, seu considerata sine ipsis, in substantiam singularem & vniuersalem, secundum aduersarios, sed est eadem numero realis entitas substantiæ, quæ afficitur illis diuersis accidentibus, & proprietatibus: ergo non bene diuiditur illa substantia abstracta in substantiam primam & secundam, seu singularem & vniuersalem.

17. *Confirmatur hoc*, quia illa substantia abstracta seu præcisa & considerata secundum sua prædicata essentialia, quatenus scilicet est aliquid per se existens, & ineptum inherere, si diuidatur & multiplicetur sub illis accidentibus aut proprietatibus, debet habere aliquas differētiās contrahentes ipsam præter ipsam accidentia aut proprietates vniuersalitatis & singularitatis, seu communicabilitatis & incommunicabilitatis, quemadmodum quando homo diuiditur in doctum, & indoctum, tanquam subiectum in accidentia, non est idem homo qui est doctus & indoctus, sed homo diuisus multiplicatur in homine docto

& indocto, & contrahitur ad hominem, qui est doctus per Petreitatem verbi gratia, & ad indoctum per Paulitatem; & quemadmodum, quando diuiditur animal in risibile & hinnibile, tanquam subiectum in proprietates, multiplicatur in animali risibili, & hinnibili, & contrahitur ad illa per rationalitatem, & differentiam specificam essentialē equi; sed non possunt assignari differentia, per quas substantia secundum sua prædicata essentialia considerata contrahatur ad substantiam primam, & secundam, præter ipsamet differentias singularitatis & vniuersalitatis, siue considerentur, ut sunt accidentia, siue ut sunt proprietates: ergo non multiplicatur substantia illa secundum se considerata in substantiam primam, & secundam: sed vel est eadem indiuisa substantia, quæ est prima & secunda; vel certe illa substantia, quæ est prima, est quidem diuersa à substantia, quæ est secunda; sed non tamen ita, ut possit abstrahi ab utraque substantia aliqua ratio substantiæ, quæ sit communis utrique, & multiplicabilis in illis.

18. *Confirmatur secundò*: quotiescumque aliquid diuiditur in aliqua, tanquam in proprietates, neutra ex proprietatibus debet ad ipsum & diuisū sequi ex ratione sua formali: & propterea, quia animal diuiditur in risibile, & hinnibile, tanquam in proprietates, non debet ad animalitatem sequi aut hinnibilitas aut risibilitas, sed debet coniungi animalitas cum aliqua alia formalitate; & ad hoc quod competat ipsi hinnibilitas, debet similiter coniungi cum alia formalitate, cuius etiam ratio est, quia si alterutra proprietates deberet sequi ad diuisum secundum se consideratum, etiam altera deberet ad ipsum sequi, quia non esset maior ratio de vnaquam de altera, & sic quodcumque animal esset hinnibile & risibile, quod est absurdum; ergo ut substantia secundum se considerata & prædicata sua essentialia diuidatur in primam & secundam tanquam in proprietates, non debet communicabilis, quæ est proprietas, quam dicitur secunda substantia, ipsi secundum se competere, sed ad hoc ut vlla substantia talis habeat communicabilitatem, tanquam proprietatem, debet aduenire ipsi aliqua alia formalitas præter rationem illam substantiæ ut sic: sed hoc est falsum: ergo non potest substantia secundum se considerata diuidi in substantiam primam & secundam. Probatur minor, tum quia non potest assignari, quænam alia formalitas adueniret substantiæ illi, ratione cuius competere illi illa communicabilitas; tum quia illa substantia, ut sic, habet communicabilitatem & vniuersalitatem metaphysicam ex se, tanquam proprietatem metaphysicam, non minus quam homo habet, quia est ex se communicabilis substantiæ primæ & secundæ, si sit diuisum in illa, sicut homo est Petrus & Paulus. Et per hæc patet non posse assignari aliquid diuisum, quod diuidatur in substantiam primam & secundam diuisione subiecti in accidentia, aut proprietates, siue reales, siue rationis: & patet in particulari diuisum in illas non posse esse substantiam secundum, & se prædicata sua essentialia consideratam: cuius oppositum docent quamplurimi etiam Scotistæ.

19. *Ad tertium modum dicendi de substantia prædicamentali ut sic*, *Respondeo* non posse dari vllum conceptum vnum substantiæ prædicamentalis, qui abstractus à substantia prædicamentali prima & secunda; si enim velimus explicare bene quid sit substantia prædicamentalis, vel debemus ipsam explicare materialiter & specificatiue, dicendo quod sit substantia illa, quæ potest esse prædicamentalis: & sic idem est substantia prædicamentalis & substantia realis completa finita, quæ ex dictis non bene diuiditur in primam & secundam substantiam; vel debemus ipsam explicare formaliter, ut scilicet dicit prædicamentaliū: & tum quæro, quid intelligatur per substantiam prædicamentalem, ut talis est formaliter.

Dices intelligi substantiam ponibilem in prædicamento.

Contra hoc est idem per idem explicare: & quæro ulterius quid est substantiam esse ponibile in prædicamento. Si dicas quod sit substantiam esse prædicabilem de aliis

Diuisum in hac diuisione nequit esse substantia ut sic secundum se considerata.

Diuisum in illa diuisione nequit esse substantia prædicamentalis.

inferioribus, coincidit substantia prædicamentalis cum substantia secunda, & sic non abstrahit à substantia secunda, ut diuisum debet abstrahere à diuidentibus: & præterea mala erit explicatio, quia substantia non prædicabilis de inferioribus est prædicamentalis, v. g. Petrus. Si dicas, quod sit substantia tantum subiicibilis, etiā mala erit explicatio, quia datur substantia prædicamentalis, quæ non sit tantum subiicibilis; & præterea substantia prædicamentalis coincideret cum substantia prima. Si dicas esse substantiam subiicibilem & prædicabilem, non minus mala erit, quia genus summum est prædicamentalis substantia, & tamen non est subiicibilis vlli conceptui prædicamentali; & indiuiduum substantiale est substantia prædicamentalis, & tamen non est prædicabilis de inferioribus. Si dicas esse omnem substantiam, quæ est vel subiicibilis superioribus gradibus, vel prædicabilis de inferioribus, iam non assignas vnum conceptum, sed plures diiunctiue & præterea sensus diuisionis esset: substantia, quæ est vel prædicabilis vel subiicibilis, & non prædicabilis, est vel prima vel secunda: qui modus diuidendi est prorsus ineptus, & indignus Philosopho & quocumque alio.

20. Ex his patet secunda pars conclusionis: quia si nihil diuidatur in primam & secundam substantiam, quandoquidem distinguatur substantia prima à secunda, sequitur manifeste, quod, quando dicitur dari substantiam primam & secundam, solum fiat enumeratio plurium formalitatum identificatarum sibi realiter, quibus diuersæ proprietates, aut accidentia competunt, aut enumeratio plurium proprietatum & plurium accidentium competentium rei secundum diuersas formalitates.

Itaque si per substantiam secundam intelligatur illa formalitas perfecte existens, quæ est prædicabilis in quid de pluribus inferioribus; & per substantiam primam intelligatur illa substantia, quæ non est sic prædicabilis specificatiue loquendo, erit enumeratio plurium formalitatum identificatarum sibi realiter: nam quæcumque substantia, quæ est prædicabilis de multis, necessario identificatur realiter indiuiduis; aliās daretur idæa Platonica: hoc est, natura distincta realiter ab omni indiuiduo. Si verò intelligatur per substantiam secundam substantia communicabilis communicabilitate remota, & per primam substantiam substantia communicabilis incommunicabilitate remota, formaliter & reduplicatiue loquendo, erit enumeratio diuersarum proprietatum competentium rei secundum diuersas formalitates: communicabilitas enim competit Petro secundum humanitatem, & incommunicabilitas secundum Petreitatem. Denique si intelligatur per substantiam primam substantia prædicabilis de vno solo prædicabilitate proxima logica, quam habet à secunda intentione adueniente ipsi per operationem intellectus; & per substantiam secundam intelligatur substantia prædicabilis proxime de pluribus prædicabilitate logica competente ipsi per operationem intellectus, tum erit enumeratio plurium accidentium siue realium, siue rationis, iuxta diuersas sententias de secundis intentionibus, quæ diuersa accidentia competunt rei secundum diuersas formalitates.

Quo sensu potest admitti hanc diuisionem esse substantiam in accidentia.

21. Et in hoc sensu intelligendus est Doctor noster, dū dicit hanc diuisionem substantiæ in primam & secundam esse diuisionem subiecti in accidentia; neque enim vult esse diuisionem proprie dictam, sed improprie dictam, talem scilicet, quæ coincidit cum enumeratione plurium accidentium conuenientium eidem rei secundum diuersas formalitates; in quo sensu potest admitti esse diuisionem subiecti in accidentia, nec id est, contra nos, qui loquimur de diuisione proprie dicta. Quod de re hac parum vti li & valde intricata dictum sufficiat.

Cur prima substantia dicatur magis esse substantia quam secunda.

Quares hic, cur substantia prima dicatur à Philosopho esse magis substantia quam secunda. Respondeo breuiter posse sic vocari, tum quia magis immediate substat accidentibus, quæ non possunt nisi in substantia prima, hoc est singulari, subiectari; tum etiam quia magis substat substantiis secundis, quandoquidem sit subiicibilis omnibus gradibus substantialibus communibus; tum quia minus indiget ad hoc ut existere possit, potest enim substantia singularis immediate prodigi, sed substan-

tia vniuersales non possunt, nisi singularizentur. Quæ etiam ratio est cur species prædicabilis sit, magis substantia, quam vlla species subalterna, aut genus generalissimum; quia illis omnibus substat quantum ad prædicatio, nem, & quia minus indiget ad hoc, ut possit existere, quæ species illæ superiores; nam species infima, ut existat, non indiget nisi singularitate, genus autem indiget non solum singularitate, sed differentiis specificis.

Q V A S T I O V L T I M A.

De Proprietatibus substantiæ.

22. Ex enumeratibus Philosophus proprietates substantiæ, de quibus, ut intelligantur, & cognoscatur quæ ratione conueniant substantiæ, breuiter pauca dicemus.

Sex proprietates substantiæ.

Prima proprietas est, non esse in alio. Hoc intelligendum est de non esse in alio tãquam in subiecto inhæsionis: nam substantiæ secundæ sunt in substantiis primis tãquam partes essentielles, v. g. homo in Petro: & substantiæ primæ sunt in alio tãquam in loco; & forma substantialis est in materia prima, tãquam in subiecto informationis; & vtraque sunt in composito physico tãquam partes constitutiue ipsius. Itaque, ut dixi, intelligendum est de non esse in alio tãquam in subiecto inhæsionis. Potest autem dupliciter aliquid non esse in alio tãquam in subiecto inhæsionis: Primo, si non sit in tali subiecto actu, siue habeat aptitudinem seu connaturalitatem ad hoc ut sit in illo, siue non: & in hoc sensu verum est, quod nulla substantia sit in alio: sed non soli substantiæ id competit; nam quæritas Eucharistica non est in alio, tãquam in subiecto inhæsionis, ut suppono ex doctrina tradita de illo mysterio. Secundo, aliquid potest non esse in subiecto inhæsionis, quod non solum non est in illo, sed nec habet aptitudinem ut sit in illo: & in hoc sensu competit omni & soli substantiæ non esse in alio: quamuis enim quæritas Eucharistica non sit in alio, tamen petit connaturaliter esse in alio, vnde per miraculum contingit, ut non sit in alio. Itaque hoc modo explicata hæc proprietas erit proprietates quarto modo substantiæ.

Prima proprietas est per se non esse in alio.

23. Circa quod tamen aduertendum, quod non esse in alio hoc modo potest intelligi vel negatiue, vel positiue: si intelligatur negatiue, tū non esse in alio dicit formaliter negatione actualis & aptitudinalis inhærentiæ, & illa negatio potest dici proprietas quarto modo, accipiendo proprietatem pro omni eo, quod omni & soli conuenit necessario, & non est essenziale ipsi; non tamen erit proprietas quatenus talis dicitur illud, quod identificatur realiter, quia negatio nō potest identificari sic vlli absoluto, ut patet. Si intelligatur positiue non esse in alio, sensus erit quod substantia habeat ineptitudinem positium, & illa ineptitudo potest capi, vel pro perfectitate constitutiue substantiæ, & sic capta nō erit proprietas substantiæ; sed constitutum essenziale: vel pro aliquo respectu aptitudinali, qui sequeretur ad illud positium, & talis respectus, si detur in substantia, erit proprietas ipsius quarto modo, & identificata ipsi realiter.

Quomodo negatio possit esse proprietates absoluti.

Quod autem ad me attinet, existimo, satis probabile esse quod non detur huiusmodi respectus positium in substantia, sed quod illa negatio aptitudinalis inhærentiæ sequatur immediate ipsam rationem essentialem substantiæ: nec videtur debere vnquam assignari aliqua proprietas positiua, quæ non habeat munus aliquod positium, quale talis respectus non videtur habere posse, sed parum facit hoc ad propositum.

24. Secunda proprietas assignata à Philosopho est, vniuoce prædicari de primis substantiis. Circa hanc proprietatem aduertendum, quod vniuoce prædicari possit capi dupliciter. Primo sic, ut significet prædicabilitatē alicuius prædicati essentialis de pluribus secundum eandem rationem. Secundo sic, ut significet prædicationem alicuius de pluribus secundum eandem rationem, siue sit quid essenziale illis pluribus, siue non sit: si capiat primo modo vniuoce prædicari de primis substantiis, hæc proprietas erit proprietas quarto modo substantiæ secundæ, omnis enim substantia secunda est prædicabilis vniuoce & essentialiter de aliquibus substantiis primis, imo substantia secunda, quæ est generalissimā, erit prædicabilis de omnibus substantiis

Secunda proprietas est vniuoce prædicari de primis substantiis.

substantiis primis, quæ directe spectant ad hoc prædicamentum; unde si intelligatur in hac proprietate, quod substantia sit prædicabilis de omnibus primis substantiis, hæc proprietates erit proprietates quarto modo generis generalissimi huius substantiæ, illi enim & soli ex omnibus entibus prædicamentibus id convenit. Si verò intelligatur tantum quod sit prædicabilis de aliquibus ex pluribus substantiis primis, erit proprietates omnis substantiæ secundæ, quia omnis & sola substantia secunda potest prædicari de pluribus substantiis primis, hoc est individuis substantiis. Si capiatur secundo modo, quatenus scilicet intelligitur prædicari vniuocè de prædicabilitate eiusdem de pluribus secundum eandem rationem, siue illa ratio sit essentialis, siue non sit, competit quidem omni substantiæ secundæ prædicari de pluribus substantiis primis vniuocè, non tamen id convenit solis substantiis secundis, quia etiam albedo prædicatur vniuocè in concilio de Petro & Paulo; unde prædicari vniuocè in hoc sensu non esset proprietates quarto modo substantiæ secundæ; nec id est inconueniens, quia non est necesse ut omnes, quas Philosophus enumerauit proprietates, sint proprietates quarto modo.

Aduertendum autem quod quando dicimus prædicabilitatem vniuocè competere tanquam proprietatem substantiæ, id intelligendum semper de prædicabilitate remota & fundamentali, quam habet ex sua natura independentè ab operatione intellectus, non de proxima, quæ logica dicitur, & aduenit per talem operationem, hæc enim est accidens substantiæ, cum sic adueniat ipsi, ut possit non aduenire.

25. *Tertia proprietates* est, significare hoc aliquid. Si verba hæc attendamus, videtur difficile quomodo possit substantia significare hoc aliquid, sed si spectetur sensus intentus à Philosopho, nullam habet difficultatem. Itaque secundum Doctores communiter vult solum per hæc verba significare, quod vox illa, quæ imponitur ad significandam quamcumque substantiam primam & singularem, significet determinatè vnum aliquid, ita ut non possit prædicari vniuocè de pluribus; & per hoc innuit proprium esse substantiæ cuiuscumque primæ & singulæ esse aliquid vnum determinatum, quod nequeat quæ tale significari per nomen aliquid vniuocum, de quo non potest esse dubium: sed hoc tamen non est ita proprium substantiæ singulæ, quin conueniat etiam accidentibus singulæ, à quibus tamen in hoc distinguitur substantia singularis completa, de qua potissimum loquimur, quod substantiæ primæ plurimè soleant nominibus propriis appellari, ut patet de individuis humanis, quæ vocantur nominibus propriis Petri, & Pauli, Patricij, Francisci, &c. & etiam de individuis eorum, canum, felium, quibus sæpius ab hominibus nomina propria imponuntur, cum tamen non soleamus talia nomina dare accidentibus singulæ: & in hoc sensu etiam posset intelligi quod Philosophus dicat esse proprium substantiæ primæ significare hoc aliquid, hoc est esse aliquid determinatum, quod solet communiter appellari nomine proprio non conueniente vniuocè pluribus; non quasi esset hoc ipsi proprium stricte loquendo, sed accipiendū proprium peculiari, & intelligendo per hoc id quod solet fieri in multis substantiis singulæ completis. Dico autem in multis, quia non omnia individua substantialia completa solent habere nomina propria huiusmodi, ut patet de individuis lapidum, florum, &c.

Quarta proprietates est, non habere contrarium. Ut intelligatur hæc proprietates, animaduertendum quod aliquid possit esse contrarium alicui pluribus modis: *Primo*, si sit diuersæ naturæ: sic absolutum & respectuum sunt contraria, & homo ac brutum. Et in hoc sensu non potest intelligi, quod substantia non habet contrarium, quia accidens est ipsi contrarium, & una substantia est contraria alteri, ut aqua igni, homo bruto.

Secundo, id dicitur contrarium alicui, quæ sunt incomparabilia in eodem subiecto, & se mutuo expellere possunt, siue illud subiectum sit subiectum inhaesionis, siue informationis: & in hoc sensu est proprietates substantiæ completæ, non habere contrarium, quia cum substantia

completa non habeat subiectum inhaesionis, aut informationis, non potest expellere aliquid, neque expelli à tali subiecto, & consequenter non potest habere contrarium in hoc sensu. Bene tamen aliqua substantia incompleta potest habere contrarium in hoc sensu, nam una forma substantialis expellere potest, & sæpe expellit formaliter alteram formam ab eodem subiecto informationis, nempe ab eadem materia prima: & hac ratione dicitur, quod generatio vnius sit corruptio alterius. Aliquæ etiam substantiæ incompletæ non habent contrarium in hoc sensu, nempe materia prima, & corporea, quæ sunt altera pars physica substantiarum materialium viuientium.

27. *Tertio*: id dicitur contrarium alicui, quod potest ipsum expellere ab eodem subiecto inhaesionis: & in hoc sensu est proprium omni substantiæ, non habere contrarium, cum enim non habeat subiectum inhaesionis, nequit expellere formaliter, aut expelli à tali subiecto. Hoc autem modo non habere contrarium est proprium quarto modo substantiæ, quia omni & soli substantiæ competit.

Dices: lux non est substantia, sed tamen non habet contrarium quod ipsum expellat à subiecto inhaesionis; & idem est de speciebus impressiuis tam intelligibilibus, quam sensitiuis, quibus potentia sensitua vniuntur ad percipienda sua subiecta; (de quorum natura parum debent tyrones hic curare) ergo non habere contrarium in hoc sensu non est competens solis substantiis.

Respondeo distinguendo minorem: non habet contrarium positium, transeat; priuatiuum, nego. Itaque lux expellitur per tenebras, seu per priuationem lucis formaliter ab eodem subiecto inhaesionis, & idem est de speciebus illis impressiuis, & quibuscumque accidentibus inhaerentibus; & hoc sufficit, ut dicantur lux & tales species habere contrarium aliquo modo, quo non habet vlla substantia, quia nulla substantia potest à subiecto inhaesionis expelli per priuationem, aut negationem sui, quandoquidem non habeat subiectum inhaesionis, à quo expellatur.

28. *Quinta proprietates* est non suscipere magis, aut minus. Sensus huius proprietatis non est, quod una substantia non possit esse magis perfecta, aut minus perfecta quàm alia substantia; nam certum est quod substantia hominis sit perfectior substantia equi, & minus perfecta quam substantia Angelica. Nec etiam sensus est quod non possit una substantia perfici & augeri extensiuè, quandoquidem pueri crescunt substantialiter, & habeant sine dubio prouecti maiorem substantiam, quam cum essent pueri. Sed sensus est, quod una substantia non suscipiat magis & minus quo ad intensionem ita, ut iam sit minus intensa substantia, iam magis intensa, sicut calor est iam magis intensus, iam minus intensus. In hoc autem sensu competit quidem omni substantiæ non esse susceptiuum magis, aut minus, quia non potest intelligi quomodo possit circa substantiam contingere talis mutatio: sed non, continet tamen soli substantiæ hæc proprietates, nam nec quantitas etiam potest suscipere magis, aut minus in hoc sensu ob eandem rationem.

29. *Sexta denique proprietates* est, suscipere contraria, seu esse susceptiuum contrariorum: quod quidem competit omni substantiæ finitæ; nam nulla prorsus assignari potest, quæ non possit subistere alicui accidenti, quod accidens possit adesse & abesse, & quod consequenter habeat aliquod contrarium, per quod expellatur formaliter.

Dices: substantia Angelica non suscipit contraria, ergo non competit esse susceptiuum contrariorum omni substantiæ finitæ.

Respondeo negando antecedens: quamuis enim non suscipiat contraria materialia, nec tendentia ad destructionem ipsius, tamen suscipere potest contraria spiritualia, nimirum nolitiones & volitiones.

Ut autem videatur an hæc proprietates solis substantiis competat, aduertendum aliquid posse esse susceptiuum contrariorum dupliciter: primo per modum subiecti, cui inherere possent contraria, abstrahendo à modo particulari talis subiecti: & sic non solis substantiis competit recipere

Tertia proprietates est, significare hoc aliquid.

Quinta proprietates est non suscipere magis aut minus.

Sexta proprietates est suscipere contraria.

Quarta proprietates est, non habere contrarium.

Varis modis aliqua sibi sunt contraria.

recipere contraria, nam quantitas recipit immediate in se albedinem & nigredinem, calorem & frigus, vt tenent communiter authores, & potest colligi ex quantitate Eucharistica, quæ est subiectum caloris & frigoris aduenientium speciebus Eucharisticis. Secundò potest aliquid esse susceptiuum contrariorum per modum subiecti vltimati, quod ita substat contrariis, vt ipsum sit inceptum subiectari in alio: & in hoc sensu certum est, nihil posse esse susceptiuum contrariorum quod non sit substantia: quamuis enim quantitas Eucharistica suscipiat contraria, & non subiectetur ipsamet in alio subiecto, tamen apta nata est sic subiectari, & per miraculum tantum sit, quod non subiectetur in alio. Esse ergo susceptiuum contrariorum, in hoc sensu debet intelligi, vt sit proprietas quarto modo substantiæ finitæ.

30. Pro complemento huius disputationis proponere placuit seriem prædicamenti substantiæ, seu arborem, quam vocant prædicamentalem, non quidem integram, quia hoc esset valde prolixum & difficile propter multiplicatam & varietatem substantiarum, sed partem aliquam eius, in qua deducitur genus generalissimum ad indiuidua humana. In hac autem serie, quod supremum obtinet locum, est generalissimum; quod infimum, indiuidua; quod supra indiuidua immediate, species prædicabilis; reliqua intermedia supra se directe posita, species subalternæ, & genera subalterna, genera quidem vt respiciunt inferiora, species verò, vt superiora. Quæ ponuntur denique à latere sunt differentiæ diuinae superioris, & constitutiua inferioris.

Series incompleta Prædicamenti substantiæ.

SUBSTANTIA.		
Corporeitas.	CORPVS.	Incorporeitas.
Corruptibilitas.	CORRUPTIBILE.	Incorruptibilitas.
Mixtura.	MIXTVM.	Simplicitas.
Vita.	VIVENS.	Inanimitas.
Sensitiuitas.	ANIMAL.	Insensitiuitas.
Rationalitas.	HOMO.	Irrationalitas.
Petreitas.	PETRVS.	Pauleitas.

Aduertendum, has differentias positas à latere dextro, v. g. corporeitatem, corruptibilitatem, &c. esse diuinas superiorum graduum & constitutiua inferiorum: alias vero differentias alterius lateris, vt incorporeitatem, incorruptibilitatem, esse quidem diuinas graduum superiorum, & constitutiua etiam graduum inferiorum, non tamen eorum, qui hic ponuntur, sed aliorum: incorporeitas enim constituit non corpus, nec aliquod contentum infra corpus, sed substantiam spiritualem, verbi gratia Angelicam.

Aduertendum vltius, quod ponatur hic gradus corporis corruptibilis, ex suppositione sententiæ quæ asserit aliqua corpora incorruptibilia, siue dari de facto, siue posse dari. Quæ sententiæ si non esset vera, non esset necesse ponere illum gradum tanquam superiorem ad corpus mixtum, aut simplex.

DISPUTATIO XIII. DE ACCIDENTE VT SIC.

QVANDO QUIDEM accidens vt sic, sit commune, vel vniuoce, vt tenent Scotistæ, vel analogice, vt tenent Thomistæ, nouem sequentibus prædicamentis, antequam ad illorum prædicamentorum considerationem in particulari descendere, aliqua de Accidente in communi proponere volui,

quæ etiam ad perfectiorem substantiæ cognitionem deferuire poterunt, quia opposita iuxta se posita magis elucescunt.

QVÆSTIO I.

Quid sit Accidens vt sic.

NON agimus hic de accidente, quinto prædicabili, de cuius natura supra actum est, sed de accidente prædicamentali, quod opponitur substantiæ, & diuiditur vel analogice, vel vniuoce iuxta varias sententias (de quibus in Metaphysica) in nouem genera accidentium. Aduertendum autem, quod huiusmodi accidens prædicamentale potest capi dupliciter: primò adiectiue prout dicit materialiter rem, quæ inherere potest, & formaliter ipsamet accidentiam, seu inherentiā, & sic accidens idem est atque inherens: certum autem est quod ratio formalis accidentis vt sic, sit inherens, seu accidentia, seu vnio illa actualis particularis, quam habet res inherens, quando actu inheret, sicut ratio formalis albi est albedo, & dulcis dulcedo. Secundò potest capi ly *accidens* substantiue, prout significat illam rem, quæ potest inherere, siue actu inheret siue non: & de accidenti in hac acceptione modò agimus, quærendo in quonam consistit eius natura, seu ratio formalis.

CONCLUSIO I.

2. *Accidens, vt sic bene describitur esse ens aptum naturam inherere subiecto, seu aptum naturam esse in subiecto inherens.* Hæc est communis, & patet, quia omni & soli conuenit, & sufficienter absque superfluitate declarat naturam accidentis, prout opponitur substantiæ, quam descripsimus supra esse ens inceptum inherere. Dixi autem *aptum naturam inherere*, quia ex mysterio Eucharistiæ patet, accidentia absoluta posse esse absque subiecto inherens; & vltius nulla prius est ratio, ex qua colligi possit tantam esse connexionem illorum accidentium cum substantia, vt nequeant sine illa conservari: quare quamuis non habuissimus experimentum prædicti mysterij, adhuc potuissit teneri illa separabilitas ex illo principio: Quidquid non implicat contradictionem potest fieri diuina virtute. Vnde quando Philosophus definit accidens esse *entis ens*, vel hoc intellexit in sensu aptitudinali iuxta conclusionem, ita vt sensus sit, quod sit ens aptum naturam inherere in alio ente nempe in substantia; vel certe neganda est ipsius sententiæ, & corrigendus error non solū ex mysterio illo fidei, sed etiam ex prædicto principio, & virgendus est ad assignandam rationem, vnde collegit non posse conservari accidens absolutum v. g. albedinem, aut quantitatem absque subiecto inherens de potentia Dei absoluta: quam certe rationem nunquam assignabit.

3. Itaque ad plenam præmissæ descriptionis intelligentiā restat declarare quid sit *esse in subiecto inherens*; quo non intellecto, nec accidentis, nec etiam formæ substantialis natura perfecte capi potest. Dico ergo, *esse in subiecto inherens* non esse idem atque esse in aliquo tanquam pars, quia alias animal esset in homine, & materia in toto physico, & manus in corpore, tanquam in subiecto inherens, & sic substantiis conueniret prædicta definitio; neque est idem ac esse in alio, tanquam in sustentante, seu in aliquo, in quo recipitur, & à quo dependeret in esse & in conservari, quia forma ignis sic est in materia prima ligni, & idem est de cæteris formis substantialibus materialibus, quæ educuntur de potentia subiecti; quæ tamen formæ non dicuntur esse in subiecto inherens, & si dicerentur, essent accidentia, aut certe non valeret prædicta descriptio accidentis vt sic, quæ illis formis conueniret: sed dicuntur esse in alio tanquam in subiecto informationis. Deinde secundum multos Thomistas & Scotistas formæ accidentales supernaturales in substantia, præsertim, quæ sunt habitus, vt sunt tres virtutes Theologicæ Fidei, Spæi, & Charitatis, creantur & non educuntur de potentia subiecti, nec consequenter dependent ab ipso in esse aut conservari, & tamen sunt in subiecto inherens, alias non essent accidentia: ergo esse in alio tanquam in subiecto inherens, non est idem, ac esse in alio tanquam in sustentante, seu tanquam in aliquo, à quo dependeret in esse & conservari.

4. Nec

Accidens prædicamentale dupliciter capi potest

Vera descriptio Accidentis vt sic.

Quid est esse in alio tanquam pars aut tanquam in sustentante.

Non est esse in alio tanquam pars aut tanquam in sustentante.